

Куцепал Світлана Вікторівна, доктор філософських наук, професор, професор кафедри теоретико-правових дисциплін, Полтавський юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
e-mail: svetlanakutsepal@gmail.com
ORCID iD: 0000-0003-3804-6031

DIGITAL-SKILLS У ПАРАДИГМІ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНИХ ФАХІВЦІВ (СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ)

У статті розкривається сутність і специфіка компетентнісного підходу до підготовки майбутніх спеціалістів, аналізується сутність digital-skills як базових компетентностей конкурентоспроможного фахівця.

Аргументується, що Digital-skills (Digital Working Skills) – це компетентності, необхідні фахівцю в будь-якій галузі, а також і в повсякденному житті, для оптимального використання цифрових технологій та медіаплатформ задля досягнення оптимальної продуктивності й ефективної комунікації в умовах цифровізованого робочого середовища.

Репрезентуються класифікації Digital-skills (Digital Working Skills), аргументується теза, що акцентуація уваги на цифрових компетентностях особистості у процесі професійної підготовки є відповіддю на виклики цифрового суспільства.

Ключові слова: компетентність, компетентнісно орієнтована освіта, цифрові технології, digital-skills, суспільні трансформації, суспільство, цифрове суспільство.

Постановка проблеми. Глобальна диджиталізація та цифровізація стали звичними характеристиками для суспільства ХХІ ст., яке в соціально-філософському дискурсі отримало назву «цифрового суспільства». «Світ стикається з величезними змінами в культурі, суспільстві та економіці, які є прямими наслідками цифрової революції, що створює нове середовище, у якому ми змушені жити» [1, р. 3]. Сьогодні «цифрові технології активно проникають у повсякденне життя людини, стають її невід’ємною частиною» [Див.: 2]; технології «інтегруються» в життя (як повсякденне, так і професійне), тому вже нікого не дивує той факт, що значна кількість людей володіють певним набором цифрових навичок: вміють шукати, аналізувати, впорядковувати, структурувати інформацію, отриману за допомогою мережі Інтернет, активно користуються різноманітними месенджерами, комфорт-

но почуваються у просторі популярних соціальних мереж, здійснюють різноманітні купівлі, замовлення та проводять банківські операції за допомогою сучасних гаджетів.

Цифровізація стала мейнстримом не лише в сучасному суспільстві, а і в системі освіти. Класична парадигма організації освітнього процесу сьогодні вважається нездатною забезпечити адекватну підготовку до життя в мережі. У науковому дискурсі домінує думка про те, що «аналогова» (класична) система освіти значно поступається «цифровій» (сучасній) версії [3, с. 78].

Суспільні трансформації детермінують відповідні адаптації інституту освіти до вимог та умов цифрового суспільства, модернізацію і трансформацію сучасного освітнього процесу шляхом здійснення компетентнісно орієнтованого навчання, яке забезпечує відповідний рівень сформованості ключових компетентностей конкурентоспроможного індивіда, соціально-трудової адаптації, інтеграції індивіда в соціально-політичні процеси.

Важливим компонентом компетентнісно орієнтованої освіти також є переорієнтація освітньої системи вищої школи з процесу на результат, обов'язкове урахування та зв'язок з особистісно орієнтованим та діяльнісним підходами; акцентування уваги не тільки на процесі накопичення студентами знань, а й на формуванні в них умінь розв'язувати проблеми в соціальній, професійній, етичній сферах, а також у міжособистісних інтеракціях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тематика компетентнісного підходу та ролі digital-skills в освітньому процесі, аналіз критичної сутності та істотних ознак цифрового суспільства, здійснений багатьма вітчизняними й зарубіжними науковцями: Ада Н., Бек У., Бойманс М., ван Дейк Я., ван Дірсен А., Василиків І., Данильян О., Дзьобань О., Дегучі А., Івальді С., Іліч Д., Ковальчук С., Люб Х., Мартінес-Браво М., Мацуока Х., Мукеш Х. В., Орловські М., Сагнак М., Серрано-Пуче Дж., Скаратті Г., Стромейер С., Требін М., Фрегнан Е., Хіраї С., Чалескер С., Шваб К. та ін., є ґрунтовними та мультидисциплінарними, проте, зважаючи на реалії сьогодення, актуалізується потреба в розвідках як теоретико-методичного характеру, так і в розробленні практичних рекомендацій щодо формування цифрових компетентностей особистості.

Формулювання цілей. Мета статті – розкрити сутність компетентнісно орієнтованого навчання в рамках цифрового суспільства, обґрунтувати роль digital-skills як базових компетентностей для побудови соціальної, професійної та особистісної компоненти успішної людини ХХІ ст.

Виклад основного матеріалу. У соціально-філософському дискурсі ХХІ ст. активно використовується «епоха Індустрії 4.0», що характеризується «злиттям технологій, стиранням кордонів між фізичною, цифровою та біологічною

сферами» [4]. Істотною ознакою Індустрії 4.0 визначається наявність «розумного виробництва», результатами якого є створення інтелектуальних, цифрових та мережевих систем, які відіграють вирішальне значення в життєдіяльності як суспільства загалом, так і окремого індивіда.

Тому цілком закономірним є визначення сучасного етапу розвитку та існування суспільства як цифрового (диджиталізованого) – «суспільства, інфраструктура якого функціонує за допомогою цифрових технологій (технології великих даних і штучного інтелекту, алгоритмів і алгоритмічних систем, хмарних обчислень тощо), а базовою формою організації та соціальної взаємодії є мережеві структури і платформи» [5, с.40], успішність цифрового суспільства детермінується рівнем розвитку та використання цифрових технологій і глобальних інформаційних мереж. «Потенціал цифровізації особливо широко використовується для різних операційних цілей, від обробки заробітної плати до визначення стратегічного курсу організацій чи підприємств» [Див.: 6].

Цифрове конструювання світу виникає як результат поширення цифрових комунікацій, гібридизації онлайн- та офлайн-просторів, використання технологій великих даних [7], проте варто усвідомлювати, що використання цифрових технологій у соціальних відносинах породжує нерівність, оскільки долученість до цифрових мереж має велике значення для можливості людей брати участь у різних сферах життєдіяльності соціуму.

Як зауважує К. Шваб, людство революціонує на основі трьох критеріїв: швидкості, тому що сучасний світ стає все більше взаємопов'язаним завдяки досконалим технологіям; масштабу й інтенсивності, адже, поєднуючи різноманітні технології, людина стрімко змінюється на економічному, корпоративному та соціальному рівнях; впливу на системи [Див.: 8]. Тому й не дивно, що на горизонті вже Індустрія 5.0, «мета якої – покращення якості життя людини шляхом максимальної інтеграції цифрового середовища із фізичним простором, що дозволить оптимізувати використання ресурсів не лише на рівні кожного окремого індивіда, але на рівні всього суспільства» [Див.: 9], а людство зможе впевнено рухатися до постцифрового світу, до суперінтелектуального суспільства.

«Цифрове суспільство висуває нові вимоги до компетенцій сучасної людини. В умовах постійної турбулентності стає неможливим вивчитися один раз і назавжди, необхідно постійно примножувати знання, вміти знаходити нестандартні рішення, бути готовим до ризиків і приймати миттєві рішення в умовах багатозадачності. Ключовою властивістю особистості стає нелінійність мислення та сприйняття часу (майбутнє в минулому, минуле в майбутньому), навички роботи з різними платформами, форматами та великими

потоками інформації, вміння вичленовувати необхідне, що породжує багатоканальність засвоєння та трансляції інформації» [10, с.20]. Нові соціальні реалії вимагають відповідних компетентностей від індивіда, якщо він прагне бути успішним та конкурентоспроможним. «Тип навичок, необхідних компаніям, змінився, поширюється необхідність розробки процесів навчання нових навичок (перекваліфікація), щоб можна було виконувати іншу роботу або навчати людей виконувати роботу по-іншому. Новий сценарій, що з'являється на горизонті, змінює внесок і способи створення цінності, які людська праця надаватиме організаціям, а вплив на працівників є більшим, ніж будь-коли раніше» [1, р. 3]. Однією з відповідей на ці суспільні виклики є акцентуація уваги на цифрових компетентностях особистості в процесі професійної підготовки. Оволодіння цифровими компетентностями потребує від індивіда організованості та достатнього рівня інтелектуального розвитку.

Як зауважують І. М. Смирнова, А. Г. Кононенко, С. І. Книш, «поняття інформаційно-цифрова компетентність входить до складу професійних компетентностей, і визначається як «здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності; здатність ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні (цифрові) освітні ресурси; здатність використовувати цифрові технології в освітньому процесі» [11, с. 135].

Я. ван Дейк та А. ван Дірсен у розвідці 2010 р. «Навички користування Інтернетом та цифровий розрив» запропонували таку класифікацію digital-skills:

- 1) операційні навички, які необхідні для роботи з комп'ютером та використання мережі Інтернет, роботи в інтернеті;
- 2) формальні навички роботи в інтернеті (навички навігації та орієнтації в інформаційних масивах мережі);
- 3) інформаційні навички – від уміння знайти інформацію до розуміння механізмів правильного її використання;
- 4) стратегічні навички, пов'язані з використанням інтернет-ресурсів як у професійному, так і в особистісному плані [Див.: 12]

У 20-ті рр. XXI ст. дослідники активно вивчають та класифікують цифрові компетентності особистості та визначають роль їх у повсякденному та професійному житті індивідів, тому зупинімося на результатах цих наукових пошуків більш детально.

Digital-skills (Digital Working Skills) – це компетентності, необхідні фахівцям в будь-якій галузі, а також і в повсякденному житті, для оптимального використання цифрових технологій та медіаплатформ задля досягнення опти-

мальної продуктивності й ефективної комунікації в умовах цифровізованого робочого середовища.

Digital Working Skills (також у західному науковому дискурсі використовуються назви: Digital competencies; Digital intelligence; Digital literacy; ICT literacy; Technical skills – цифрові компетенції; цифровий інтелект; цифрова грамотність; ІКТ-грамотність; технічні навички) [Див.: 13–15] – сукупність навичок, що забезпечують ефективне використання різноманітних цифрових технологій та медіаплатформ задля досягнення оптимальної продуктивності й ефективності в умовах цифровізованого робочого середовища [Див.: 16].

Цифрові робочі компетентності (Digital Working Skills) поділяються на дві підгрупи:

1) базові навички цифрової роботи (Basic digital skills; Basic-level digital literacy; Digital competencies; General IT skills) [Див.: 1; 15] – це загальні навички, необхідні для вмілого використання та навігації по програмному забезпеченню, хмарних сервісах, інтернету та соціальних мережах, задля ефективного виконання повсякденних завдань в широкому спектрі професійних сфер [Див.: 16]: (Handling hardware (вміння працювати з обладнанням), Handling software (програмне забезпечення для роботи з обладнанням), Handling social media and the internet (робота з соціальними мережами та інтернет), Sharing information and data (обмін інформацією та даними), Solving basic digital problems (вирішення основних цифрових проблем);

2) просунуті (розширені) навички цифрової роботи (Advanced Digital Working Skills, Advanced digital literacy; Advanced IT skills & programming; Highly specialized technical skills): програмування (Programming), створення цифрового контенту (Digital content creation), робота з законами, авторськими правами та ліцензіями (Dealing with laws, copyrights and licenses), кібер (цифрова) безпека (Digital safety).

Усі вищепераховані компетентності забезпечують успішне кар'єрне зростання та професійне визнання індивіда, дозволяють швидко вирішувати професійні та повсякденні завдання, здійснювати процес освіти та самоосвіти, суттєво полегшують вирішення різноманітних побутових проблем, відкривають нові обшири комунікативного процесу.

Висновки. Цифрове суспільство XXI ст. характеризується зміною домінантної когнітивної моделі соціуму, замість моделі «знання» пріоритетною стає модель «інформації». Інформаційно-комунікативні технології, підсилені технологіями штучного інтелекту, машинного навчання, наявністю практично необмежених баз даних, що забезпечують доступ до інформації широкому колу споживачів, визначають необхідність набуття індивідом цифрових компетентностей – digital-skills.

Розробляючи освітні стратегії, потрібно враховувати той факт, що людина XXI ст. повинна постійно вдосконалювати, збагачувати й поповнювати когнітивний багаж упродовж життя, проявляти креативність, ініціативність, гнучкість, мобільність, тобто ті характеристики особистості, які дозволять їй швидко орієнтуватися в будь-якій ситуації як соціального, так і екзистенційного плану.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ivaldi S., Scaratti G., Fregnan E. Dwelling within the fourth industrial revolution: organizational learning for new competences, processes and work cultures. *Journal of Workplace Learning*. 2022. № 34 (1). P. 1–26. URL: <https://www.emerald.com/jwl/article/34/1/1/254772/Dwelling-within-the-fourth-industrial-revolution> (дата звернення: 25.09.2025).
2. Chayko M. *Superconnected: the internet, digital media, and techno-social life*. Third ed. Los Angeles: SAGE, 2021. 308 p.
3. Ковальчук В. Ю., Василиків І. Б. Формування цифрової компетентності майбутнього вчителя початкової школи. *Науковий журнал Хортицької національної академії. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2024. Вип. 2 (11). С. 74–83.
4. Schwab K. The fourth industrial revolution. What It Means and How to Respond. World Economic Forum Geneva. *Foreign Affairs*. 2015/ December 12. URL: <https://foreignaffairs.org/articles/2015-12-12/fourth-industrial-revolution> (дата звернення: 14.09.2025).
5. Данильян О. Г., Дзьобань О. П., Вергара Ласнібат Ф. Р. Цифрове суспільство: до проблеми філософської концептуалізації. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2025. № 2 (65). С. 35–53.
6. Strohmeier S. Digital human resource management: a conceptual clarification. *German Journal of Human Resource Management*. 2020. № 34 (3). P. 345–365. URL: https://www.researchgate.net/publication/341524062_Digital_human_resource_management_A_conceptual_clarification (дата звернення: 26.09.2025).
7. Beck U. *The Metamorphosis of the World: How Climate Change is Transforming Our Concept of the World*. Cambridge ; Malden : Polity, 2016. 240 p.
8. Schwab K. *The Fourth Industrial Revolution*. London : Crown Business, 2016. 172 p.
9. Deguchi A., Matsuoka H., Hirai C. *Society 5.0. A People-Centric SuperSmart Society*. Singapore : Springer, 2020. 177 p. doi: <https://doi.org/10.1007/978-981-15-2989-4>.
10. Требін М. П. Цифрове суспільство: спроба проникнення в сутність. *Цифрова епоха: міждисциплінарний дискурс* : монографія. Харків : Право, 2024. С. 4–30.
11. Смирнова І. М., Кононенко А. Г., Книш С. І. Формування цифрової компетентності у здобувачів освіти ЗВО. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 56, т. 2. С. 134–137.

12. Deursen van A., Dijk van J. Internet skills and the digital divide. *New Media & Society*. 2010. Vol. 13, issue 6. doi: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1461444810386774>.
13. Ada N., Ilic D., Sagnak M. A framework for new workforce skills in the era of industry. *Journal of Mathematical, Engineering and Management Sciences*. 2021. № 6 (3). P. 771–786. URL: https://ijmems.in/article_detail.php?vid=6&issue_id=26&article_id=353 (дата звернення: 26.09.2025).
14. Martinez-Bravo M. C, Chalezquer C. S, Serrano-Puche J. Meta-framework of digital literacy: a comparative analysis of 21st-century skills frameworks. *Revista Latina de Comunicacion Social*. 2021. № 79. URL: <https://nuevaepoca.revistalatinacs.org/index.php/revista/article/view/1512/3106> (дата звернення: 27.09.2025).
15. Mukesh H. V. Digital transformation taking centre stage: how is digital transformation reshaping entrepreneurial innovation? *The Journal of Entrepreneurship*. 2022. № 31 (2). P. 364–401. doi: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/09713557221097158>.
16. Bouwmans M., Lub X., Orlowski M., Nguyen T. Developing the digital transformation skills framework: A systematic literature review approach. *Plos One*. 2024. № 19 (7). P. 1–27. URL: https://www.researchgate.net/publication/382023269_Developing_the_digital_transformation_skills_framework_A_systematic_literature_review_approach (дата звернення: 26.09.2025).

REFERENCES

1. Ivaldi, S., Scaratti, G., Fregnan, E. (2022). Dwelling within the fourth industrial revolution: organizational learning for new competences, processes and work cultures. *Journal of Workplace Learning*, 34(1), 1–26. URL: <https://www.emerald.com/jwl/article/34/1/1/254772/Dwelling-within-the-fourth-industrial-revolution>.
2. Chayko, M. (2021). *Superconnected : the internet, digital media, and techno-social life*. Third ed. Los Angeles: SAGE.
3. Kovalchuk, V. Yu., Vasylykiv, I. B. (2024). Formuvannia tsyfrovoy kompetentnosti maibutnoho vchytelia pochatkovoy shkoly. *Naukovyi zhurnal Khortytskoi natsionalnoi akademii. Seriya: Pedagogika. Sotsialna robota – Scientific Journal of the Khortytsya National Academy. Series: Pedagogy. Social Work*, 2(11), 74–83 [in Ukrainian].
4. Schwab, K. (2015). The fourth industrial revolution. What It Means and How to Respond. *World Economic Forum Geneva. Foreign Affairs. December 12*. URL: <https://foreignaffairs.org/articles/2015-12-12/fourth-industrial-revolution>.
5. Danylian, O. H., Dzoban, O. P., Verhara Lasnibat Felipe Rodolfo. (2025). Tsyfrove suspilstvo: do problemy filosofskoi kontseptualizatsii. *Visnyk Natsionalnoho yurydychnoho universytetu imeni Yaroslava Mudroho. Seriya: filosofii, filosofii prava, politolohii, sotsiolohii – Bulletin of the Yaroslav the Wise National Law University. Series: philosophy, philosophy of law, political science, sociology*, 2(65), 35–53 [in Ukrainian].
6. Strohmeier, S. (2020). Digital human resource management: a conceptual clarification. *German Journal of Human Resource Management*, 34(3), 345–365. URL: <https://>

- www.researchgate.net/publication/341524062_Digital_human_resource_management_A_conceptual_clarification.
7. Beck, U. (2016). *The Metamorphosis of the World: How Climate Change is Transforming Our Concept of the World*. Cambridge; Malden: Polity.
 8. Schwab, K. (2016). *The Fourth Industrial Revolution*. London: Crown Business.
 9. Deguchi, A., Matsuoka, H., Hirai, C. (2020). *Society 5.0. A People-Centric SuperSmart Society*. Singapore: Springer. doi: https://doi.org/10.1007/978_981-15-2989-4
 10. Trebin, M. P. (2024). Tsyfrovo suspilstvo: sprobа pronyknennia v sutnist. *Tsyfrova epokha: mizhdystsyplinaryi dyskurs*. Kharkiv: Pravo, 4–30 [in Ukrainian].
 11. Smyrnova, I. M., Kononenko, A. H., Knysh S. I. (2023). Formuvannia tsyfrovoi kompetentnosti u zdobuvachiv osvity ZVO. *Innovatsiina pedahohika*. 56, 2, 134–137 [in Ukrainian].
 12. Deursen van, A., Dijk van, J. (2010). Internet skills and the digital divide. *New Media & Society*, 13, 16. doi: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1461444810386774>.
 13. Ada, N., Ilic, D., Sagnak, M. (2021). A framework for new workforce skills in the era of industry. *Journal of Mathematical, Engineering and Management Sciences*, 6(3), 771–786. URL: https://ijmems.in/article_detail.php?vid=6&issue_id=26&article_id=353
 14. Martinez-Bravo, M. C., Chalezquer, C. S, Serrano-Puche, J. (2021). Meta-framework of digital literacy: a comparative analysis of 21st-century skills frameworks. *Revista Latina de Comunicacion Social*, 79, 76–109. URL: <https://nuevaepoca.revistalatinacs.org/index.php/revista/article/view/1512/3106>
 15. Mukesh, H. V. (2022). Digital transformation taking centre stage: how is digital transformation reshaping entrepreneurial innovation? *The Journal of Entrepreneurship*, 31(2), 364–401. doi: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/09713557221097158>
 16. Bouwmans, M., Lub, X., Orlowski, M., Nguyen, T. (2024). Developing the digital transformation skills framework: A systematic literature review approach. *Plos One*, 19(7), 1–27. URL: https://www.researchgate.net/publication/382023269_Developing_the_digital_transformation_skills_framework_A_systematic_literature_review_approach

Kutsepal Svitlana Viktorivna, Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Professor of the Department of Theoretical and Legal Disciplines of the Poltava Law Institute of the Yaroslav Mudryi National Law University, Poltava, Ukraine

DIGITAL SKILLS IN THE PARADIGM OF COMPETENCE-ORIENTED TRAINING OF MODERN SPECIALISTS (SOCIAL AND PHILOSOPHICAL ANALYSIS)

The article reveals the essence and specificity of the competency-based approach to future specialists' training and analyzes the essence of digital skills as key competencies

of a competitive specialist. It argues that digital skills (digital working skills) are competencies which are necessary for an expert in any field, as well as in everyday life, for the optimal use of digital technologies and media platforms to achieve optimal productivity and effective communication in the digitalized working environment. Classifications of digital skills (digital working skills) are presented and the argument concerning focusing on individuals' digital competencies in the process of their professional training as a response to the challenges of the digital society is developed.

Keywords: *competence, competence-based education, digital technologies, digital skills, social transformations, society, digital society.*

